

Mennyit ér Budapest büszkesége, a Szépművészeti Múzeum, amelyben 190.920 darab műkincs van?

Miért nem lehetne sem megvenni, sem eladni a múzeumot?
Egy érdekes képlomás története — Tömegek a műtárgyak között

(Saját tudósítónktól.) Egyre másra érkeznek a hír nagy külföldi műkereskedők képeledásairól, aukciókról, vásárlásokról, röpködnek az árak: 300.000 frank egy francia impresszionistáért, fél-millió márka egy Rembrandt-ért, ötvenezer font egy tizenhatodik századbeli olasz szoborért. Műgyűjtők vagyonaikat — nem frázis: olyan vagyonaikat fizetnek egyetlen négyszögletes képért, méteres szoborért, amelyekből egy-egy nagy család élete végéig fényűzésben élhet.

Nem lehet számokban kifejezni...

Mennyit érhet hát egy múzeum? Egy egész múzeum, amelyben száz meg száz, sőt: ezer meg ezer kép, szobor, váza, szőnyeg hever zsúfolva, micsoda csillagászati szám lehet az, amellyel egy olyan európai viszonylatban elsőrangú és nagyszabású gyűjteménynek, mint a Szépművészeti Múzeumnak az árát ki lehet fejezni?

Megkérdeztük a Szépművészeti Múzeum igazgatóját: mennyit érnek a múzeum műkincsei?

— Nem tudom, — felelt dr. Oroszlán Zoltán, aki a távollevő Petrovics főigazgató szabadságideje alatt a múzeum gondjait viseli — nem tudom. Nem lehet azt számokban kifejezni. Először vannak itt tárgyak, amelyeknek világszerte az árak és vannak olyan műkincsek, amelyeknek az értéke nekünk magyaroknak megbecsülhetetlen speciális magyar vonatkozásaik folytán. De ezenkívül, a képpiacon a műtárgy ára csaknem olyan hullámzóknak van kitéve, mint a tőzsdei papír. Képpen is folyik spekuláció, de a spekuláción kívül Londonban egy kép általában többet ér, mint nálunk, többek között egyszerűen azért, mert inkább akad ember, aki megfizesse. Amióta a gazdasági viszonyok leromlottak, nagyon lecsökkent a műtárgyak ára is. A külföldi katalógusokból látjuk, hogy olyan képek, amelyekért még néhány év előtt 3000 márkát kértek, ma már 6-800 márkáért kaphatók. Nincs pénz, csökken a vásárlókedv, csökkennek az árak.

— Szóval, nem lehetne megvásárolni a Szépművészeti Múzeumot?

— Nem. Részben azért, mert olyan gazdag ember nincsen, aki meg tudja fizetni az értéket, másodszor azért, mert ha lenne ilyen gazdag ember, mi nem tudnók megszabni az árát és végül azért, mert nem eladó.

190.920 műtárgy!

Hány műtárgy van a Szépművészeti Múzeumban? Előkerül egy kimutatás és csakhamar kiderül, hogy a Szépművészeti Múzeumban van: 1900 régi kép, 4400 modern kép, 870 régi szobor és terrakotta, 400 újabkori szobor, 850 modern szobor, 1000 gipszmásolat, 10.000 rajz, 120.000 régi és új metszet, 1500 történelmi kép és szobor, 50.000 történelmi rajz és metszet (ezeket a Tudományos Akadémia őrzi). Ez összesen 190.920 darab műtárgy! Hát most tessék megpróbálni ennek az értékét fölbecsülni! Ha száz pengőbe számítják darabját (egységáron, mint a dinnyét), az 19 millió. (Vannak darabok, amelyekért 100.000 pengő sem összeg.)

Honnan került elő ez a 190.920 darab műkincs?

Hogyan születik egy múzeum?

Dr. Oroszlán magyaráz:

— A múzeumnak mindig több forrása van: vétel, hagyaték, ajándék. Mint ismeretes, a Szépművészeti Múzeum alapgyűjteménye az Esterházy-, Pálffy- és Pirker-féle gyűjteményekből származik. Az állami képvásárlóbizottság állandóan látogatja a műtermeket, kiállításokat, aukciókat és ott szerez új anyagot. Nagy gyűjtők haláluk után gyakran a múzeumnak adományozzák gyűjteményeiket, ilyen a nagyértékű Ráth György-hagyaték is, végül mecénások is gyarapítják a múzeum állományát. Így például nemrégiben Weiss Fülöptől kaptuk meg Szinyei-Merse Pál egy igen értékes képét, a »Szerelmes pár«-t. Ezt a képet Szinyei néhány évvel a »Majális« előtt Münchenben festette, ott eladta egy amerikaiaknak. A képnek nyoma veszett, mint utóbb kiderült, Miami-ba, a híres amerikai fürdőhelyre került és ott hanyódott. Weiss Fülöp ottjártakor fölfedezte a képet, megvásárolta és a múzeumnak adományozta.

— Hogyan szerez a múzeum külföldi mesterreket?

— Ez most nagyon nehéz. Minden országban tilos a műkincsek kivitele. Nálunk is a múzeum engedélye nélkül a határon nem eresztik át az értékes műtárgyat. Így azután ezen a téren a belföldi anyagra vagyunk utalva.

Tömegek a képek között

— Miből tartják el a múzeumot?

— Elsősorban állami támogatásból. De van nekünk jövedelmünk is. A negyvenfilléres beléptől szőpen hoz.

Ez az adat első pillanatra gyanakvással találkozik. Azt még csak elhiszük, hogy 1934-ben egy futballmeccsnek óriási a publikuma, nem szólva arról, hogy a bokszeccsek sampionjai

vagyonaikat keresnek a beléptidijából, de alapos az aggályunk, hogy az emberek egyre kevesebbet járnak múzeumokba. Dr. Oroszlán megelőzi a pesszimista gyanút:

— Hálstennek a látogatottságunk egyenesen kitünő. Vasárnaponta nem ritkaság, hogy ezer-ötszáz-kétezer látogatónk van. És erre egy strandfürdő is büszke lehet. Eppen ma ez a sokatmondó adat különösen örömdetes.

Eszembe jut, hogy mikor a múzeum elé érkeztem, két olasz, egy francia és egy angol rendszámú autót láttam várakozni.

— Nemcsak idegenek — válaszol dr. Oroszlán. — Mindenesetre kitünően meg van szervezve külföldi mintára, hogy az idegenforgalmi propagandában elsőrendű múzeumunkat is szerepet játszik. Így azután, csak úgy, mint külföldön, az Európát járó idegen, mint ahogy Párizsban a Louvret megnézi, itt is eljön hozzánk. De a legörömdetesebb az, hogy milyen sok helybeli és hazai látogatónk van. Vasárnaponta tömegek nyüzsgönek a termekben. Szent István hetére óriási forgalomra számítottunk. Le is szállítottuk erre a hétre a belépti díjat húsz fillérre.

Sikerük van a műkincseknek

— És hogy tetszik a vidékieknek a múzeum? Van siker?

— Nagy siker van. Különösen a földműves népet érdekli a múzeum. Megfigyeltem, hogy elsősorban az úgynevezett novellisztikus művészet érdekli őket: olyan képek, szobrok, amelyek valamely eseményt ábrázolnak. Júliusban és augusztusban, mikor a legtöbb látogató jön el, a termekben csopordok képződnek, úgy vitatják meg, amit látnak. Legnagyobb sikere van Székely Bertalannak, a IV. László és II. Lajos kedvence képeik a falusiaknak, többi nagy »sztárunk« Madarász és persze főleg Munkácsy. A Munkácsy-terembe valósággal lábrujhegyen lépkednek az atyafiak a nagy dühattól. De talán mind közül a legnépszerűbb Gyárfás képe a Tetemrehívásból, a »Volt egyszer egy lány...«

— Nem drágább a pesti múzeum a külföldinél. Van ahol olcsóbb, van ahol drágább. Olaszországgal persze nem versenyezhetünk. Ott Mussolini közbenjárására teljesen ingyenessé tették a múzeumot. Nem kétséges, hogy népművelési célokból ez megbecsülhetetlen dolog. De hát mi szegények vagyunk és nagyon rá vagyunk utalva erre a jövedelmi forrásra.

Szűk az épület

— Egyébként most rendezzük át az egyiptomi gyűjteményt. Fogadni merek, hogy a leglátogatottabb osztályunk lesz. Meg kell gondolni, hogy utóbbi időben a napilapokon keresztül vidékre is mindenhol elkérült a legutóbbi nagy egyiptomi ásatások híre, a Tutankamon sir feltárása, — meggyőződésem, hogy tömegek fogják látogatni az osztályt. Amit meg is érdemel, mert európai viszonylatban is kiválóan gazdag és értékes.

— Nem illik panaszkodni, de bizony kicsit kezd szűk lenni az épület. Gyűlik az anyag, hála

Istennek és ma holnap nem férünk el. Az egyiptomi osztály számára már a padlásnak egy részét kellett igénybe vennünk.

A padlás és pince legendája

Padlás! A múzeum padlásáról régék vannak forgalomban. Egyik kép áll a másik mellett, ott porosodnak a sötétben öreg szobrok árnyékában. A padláson meg a pincében. És egyszer-egyszer leszáll valaki és kincseket fedez föl.

Kiderül azonban, hogy a Szépművészeti Múzeum padlásán és pincéjében — semmi sincs. Ott dohos a levegő, a képek, szobrok, ezeknek az arisztokratikus érzékeny, értékes és kényes daraboknak megárt a nedves, tisztátalan levegő.

— A vatikáni múzeumban, Athénben, a Pradoban és más óriási külföldi múzeumokban csak ugyan nagy földalatti raktárak vannak, ahonnan nem egyszer nagyértékű darabok kerülnek elő. Híres eset volt nemrégiben, hogy Hekler professzor Athénben a nemzeti múzeum pincéjében egy nagyértékű Plató-szobrot talált. Persze, ez csak ott történhetik, ahol annyi földalatti raktár van, hogy a rengeteg újabb ásatás és gyarapodás folytán megtorlódi az anyag és akkor bizony a földalatti raktárban meg-megbuvik egy kivételes értékű darab. Hekler professzor felfedezéséről írott tanulmányát a görög akadémia most adja ki.

— Ilyen érdekes fölfedezés volt a következő: 1907-ben, mikor reliefgyűjteményünket vettük, volt közöttük egy nagyon szép darab. »a beteg látogató Hadesza«, amelynek értékét jelentékenyen csökkentette, hogy a másik fele hiányzott. 1924-ben Amelung, a vatikáni múzeum igazgatója fölfedezte, hogy a relief másik fele ott van náluk.

Amikor az ellopott képet visszahozták

— Volt-e lopás a múzeumban? Lehetetlen, hogy ilyen nagy értékekre ne fájjon a betörők foga?

— Évtizedek óta nem volt se tüzeset, se betörés: a múzeumoknak ez a két réme elkerült bennünket. De tudok egy nagyon mulatságos lopási esetről, amely évtizedek előtt játszódott le a Szépművészeti Múzeumban. Egy kiállítást rendeztek és hogy, hogy nem, az ör elaludt. Egy ügyes betörő belopózott a terembe, kivágott egy képet rá-májából és eltűnt. A betörő még aznap megpróbálta értékesíteni a képet, még pedig a következő módon. A képet a Kálvin téren átadta egy hordárnak azzal, hogy vigye el az Eggenberger-műkereskedéshez és becsültesse föl, mennyit adnak érte. A hordár elment Eggenbergerhez a képpel. Ott nem tudtak neki választ adni. Forgatták a képet, vizsgálgták, végre elküldték azzal, hogy jöjjön másnap újra. A buzgó és lelkiismeretes hordár elhatározta, hogy megbízójának becsületes munkát végez, választ hoz neki minden áron.

Elgondolkodott, hol tudnak a legjobban megbecsülni egy képet? Világos: a Szépművészeti Múzeumban. És még ugyanaznap visszahozta az ellopott képet a Szépművészeti Múzeumba, ahol persze azonnal fölismerték és a hordár útmutatásával elfogták a tolvajt, akinek annyi ideje se volt, hogy örüljön a sikerült lopásnak. Ennek azonban több évtizede. Azóta nem loptak tőlünk. A tűzbiztosság oka bizonyára részben az, hogy a termekben nincsen villany bevezetve. A fűtés gőzfűtés, úgyhogy a tüzek leggyakoribb okaitól nem kell tartanunk.

Mikor elhagyjuk az épületet, éppen valaki arról kérdezősködik, hogy mik a képmásolás feltételei. Megtudjuk még azt is, hogy élő festők képeit nem szabad másolni, meghalt művészek képeit pedig 1 pengő húsz fillér másolási díjért.

J. A.

Gotta
A VILÁG LEGSZEBB
ASSZONYA

AZ ATHENAEUM UN

2 PENGŐS
REGÉNYE